

Благовірна-Храновська У. М.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕЗІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «CONTRA SPERM SPERO!» ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ

У сучасній філології аспект взаємодії різномовних дискурсів набуває все більшої важливості в рамках поживавлення міжкультурних зв'язків та засобів націєтворення. Стаття присвячена аналізу ролі художнього перекладу творів українських класиків як інструменту дипломатії та засобу створення естетичного простору для активізації діалогу української культури з іноземними спільнотами в умовах російсько-української війни. Опираючись на існуючі переклади, у статті зосереджено увагу на виявленні стилістичних особливостей перекладу французькою мовою поезії Лесі Українки «CONTRA SPERM SPERO!», як результат – здійснено спробу нового авторського перекладу поезії. У статті розкрито збереження поетичних образів та культурного контексту оригіналу в умовах міжкультурної адаптації. Дослідження продемонструвало, в якій мірі вибір лексичних засобів, ритмічних та синтаксичних структур змінює смислові відтінки перекладу. З'ясовано, що ці варіації свідчать про складність та багатогранність перекладацького процесу, де кожен ініціативний вибір перекладача може суттєво вплинути на сприйняття та інтерпретацію тексту. Водночас важливим елементом вдалого перекладу повинні стати спроби якнайглибше зрозуміти автора оригіналу – чи то у відчитуванні та пошуку різних варіантів тексту та відстеженні словозмін, чи то у пізнанні його манери письма, стилістичної вправності. Задля досягнення художньої точності й ефективного вибору лексичних відповідників було проаналізовано різні варіанти тексту періоджерела (зокрема, в автографі, опублікованих збірках) та обрано для перекладу варіант тексту останнього прижиттєвого видання поезії. Оскільки в Лесі Українки був перекладацький досвід, то важливим чинником перекладацького процесу її поезій повинне стати пізнання тих принципів та концепцій, які авторка застосовувала у власній практиці. Відповідно під час авторського перекладу було враховано принципи перекладознавства, яких дотримувалася сама Лесі Українка. Важливим чинником для проведення дослідження стала стилістична довершеність перекладів Лесі Українки та її балансування між художньою творчістю та точністю змісту. Окрім того, аналіз епістолярної спадщини Лесі Українки дозволив врахувати життєві обставини, за яких була написана поезія.

Ключові слова: поетичний переклад, поезія, Леся Українка, принципи перекладу, художня точність оригіналу, націєтворення.

Постановка проблеми. Видатна постать поетеси, письменниці, перекладачки та культурної діячки кінця ХІХ – початку ХХ ст. Лесі Українки продовжує бути символом української культури на міжнародній арені. Творчий феномен Лесі Українки по сьогодні вражає не лише українських, а й франкомовних літературознавців. На часі продовження вивчення взаємодії творчості Лесі Українки, тих принципів перекладознавства, якими вона керувалася під час пошуку художньої точності відтворення оригіналу, зокрема в контексті франкомовного дискурсу, що не лише сприятиме поглибленню знань про літературну творчість та культуру в цілому власної країни, але й збагатить методологію інтерпретаційної взаємодії поетичних творів із доробками інших європейських

спільнот. Водночас поширення досліджень, спрямованих на розбудову естетичного простору формування художніх принципів перекладознавчого дискурсу, зокрема в контексті досвіду перекладу Лесі Українки, здатне посилити усвідомлення назрілої потреби в перекладах українських авторів європейськими мовами, і не лише сучасників, а й класиків. Відтак в умовах російсько-української війни варто осмислювати набутки визначних українців та українок задля розвінчування історично спотворених наративів, поширюваних країною-агресоркою. Подібно, як у добу Лесі Українки переклади покликані були поживавити процес формування модерної української нації, так і тепер варто підносити роль перекладів як форми культурної дипломатії, а переклади класи-

ків під цим кутом є найвищим рівнем культурної взаємодії. Вже класична праця Л. Венути, надрукована 2005 р. у збірнику «Нація, мова й етика перекладу» [26], стала впливовим дослідженням світової гуманітаристики, яке вивело на розуміння того, що в умовах антиколоніального опору переклад набуває потенціалу формування національної ідентичності. На ці й ж обставині акцентувала увагу в 2003 р. Р. Зорівчак, вказуючи, що український художній переклад «постає як своєрідна компенсація трагічно руйнованої у своєму історичному розвитку оригінальної української літератури», і як наслідок в історичному зрізі «перекладацтво набуло несподівано політичного значення, опинилося на передньому краї боротьби за українську культуру» [6]. Окремим рядком академічного маніфесту найновіших тенденцій світового та українського перекладознавства є виписування ваги українського перекладу XIX–XX ст. у контекст націєтворення, здійснене у знаковій розвідці М. Стріхи 2006 р. «Український художній переклад: між літературою і націєтворенням». «Поява українською мовою окремих знакових творів світового письменства мала підкреслити повноцінність цієї мови», – зауважив дослідник, підкреслюючи усвідомлення свого часу цього завдання П. Кулішем, П. Ніщинським, І. Франком, А. Кримським, Лесею Українкою [22, с. 10–11]. Свої міркування М. Стріха посилює аргументом О. Білецького, висловленим ним у 1924 р. у програмній розвідці «Двадцять років нової української лірики», в якій автор розпочав окреслення внеску тогочасної української творчості саме з перекладних, а не оригінальних видань митців: «Вони [автори того періоду] поширили, по-перше, світогляд українського читача (а тим і письменника, що є ніби своєрідний рупор, що за його допомогою певна соціальна група заявляє про себе іншим), завівши до його вжитку цілу низку художніх перекладів всесвітньої поезії» [22, с. 162]. «Національне книговидання, його розвиток та інтенсивність розглядалися сучасниками [Лесі Українки] як своєрідний пароль громадянства. За посередництва літератури суспільність прагнула засвідчити цілісність та єдність українських земель. Накопичення різноматематичних україномовних видань стало нагромадженням резервом для подальшого культурного та інтелектуального поступу українства», – зауважує дослідниця Н. Благовірна [4, с. 178]. Фактично це стало, на думку С. Романова, «програмою культурної реінтеграції національного простору з присмеркової зони колонії до цивілізаційної матриці вільного світу» [20, с. 15]. Саме ця обставина

може витлумачити причини того, що Леся Українка, у 18-літньому віці визначивши: «література моя професія» [13, с. 85], окреслила відразу і головне своє завдання: «найперш треба “привести в известность” все, що єсть готового з перекладів» [13, с. 86], й склавши хрестоматійний перелік світових митців того часу, заявила, що, на її думку, «без сіх авторів наша літ[ература] буде аж надто неповна» [13, с. 87]. Дбати про розвій української літератури, культури, ширше – країни (бо не дарма ж псевдонімом було обрано концептуальну персоналізацію – Українка) – самопосягати видатної авторки, тож перекладати, а не писати власні твори іншими мовами (хоч різнорівнево знала латину, французьку, італійську, грецьку, німецьку, іспанську, англійську, болгарську, польську, російську), стало покликанням творчості. У цьому світлі важко втриматися від паралелей і ствердити, що тепер, коли країна самопосягати Лесі Українки стала суб'єктною, видатна авторка здобула право не лише звучати іншими мовами, бо без цього світова література, перефразовуючи її ж, «буде аж надто неповна», а й заслуговує на систематичні спроби віднайти якнайточніший зміст і тональність її поезій. Тож у межах цього дослідження не лише розглянуто різнопрочитання, чи то різнозвучання французькою однієї з найвідоміших поезій Лесі Українки «Contra Spem Spero!», яку вона у листі до брата Михайла у травні 1890 р. назвала своїм новим «безнадійно-надійним віршем» [12, с. 108], водночас завдання розвідки передбачали здійснити спробу авторського перекладу поезії, застосовуючи принципи перекладу, виписані самою Лесею Українкою – («великої європейки української літератури» [5]) в глибоких авторефлексіях у листах, що, на думку авторки цієї розвідки, сприятиме популяризації самої ідеї невпинного пошуку нових аспектів художньої точності під час перекладу. Власне цей аспект визначає новизну та актуальність розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям роботи стали ґрунтовні інтегральні розвідки М. Драй-Хмари [5], О. Білецького [1], В. Коптілова [8], М. Стріхи [21–22], Р. Зорівчак [6], М. Москаленка [17], С. Павличко [18], Л. Коломієць [7], Н. Благовірної [2], присвячені українському художньому поетичному перекладу та творенню національної видавничої справи. Творчий феномен Лесі Українки досліджували різноаспектно, тож в основу розвідки було також покладено лесезнавчі студії С. Романова [20], М. Моклиці [16], С. Кочерги [9], Л. Бондарук [3], Т. Хайчевської [3], Я. Кравець [10] та ін.

У пошуках спроб представити новий варіант перекладу поезії «Contra Spem Spero!» авторка розвідки пройшла шлях осмислення концепції націогенези перекладацтва того часу, яку фактично сформувала Леся Українка в листах, проаналізувала перекладознавчі принципи, нею ж виписані у саморефлексіях в листах, вважаючи, що нові спроби перекладу повинні бути занурені в атмосферу доби та в контекст поглядів авторки оригіналу.

Постановка завдання. Відтак метою статті було виявити та проаналізувати стилістичні особливості вже існуючих перекладів поезії Лесі Українки «Contra Spem Spero!» у франкомовному дискурсі; водночас задля збереження поетичних образів, ритму, експресивності та культурного контексту оригіналу в умовах міжкультурної адаптації варто якомога глибше пізнати сам текст, тож було проаналізовано різноваріантні форми оприлюднення оригінального твору – першоджерела. Відповідно до текстознавчої методики перевагу було віддано останньому прижиттєвому виданню, який власне і у був узятий за основу для перекладу. Задля художньої точності перекладу та пошуку найвдаліших лексичних відповідників під час перекладу серед завдань було також з'ясування обставин життєвого гарту, в яких писалася поезія.

Виклад основного матеріалу. Перекладацька практика Лесі Українки спонукає до вивчення її досвіду та формування принципів перекладацтва, застосовуваних саме нею. Першим опублікованим перекладом 15-річної Лесі Українки був уривок із поеми Адама Міцкевича «Конрад Валленрод» («Зоря». 1887. № 10). Б.Якубський назвав його «зразково точним» [15]. Цю особливість перекладів відзначає і сучасний дослідник М.Стріха: «Ця увага до точності відтворення оригіналу притаманна фактично всім перекладам Лесі Українки – вона не прихильниця вільних переспівів. Це підтверджує і наступний за часом опублікування її переклад – “Остання пісня Марії Стюарт” (“Зоря”, 1888, № 24). Пізніше цей вірш потрапив до першої оригінальної збірки поетеси “На крилах пісень”... це саме дуже точний переклад з французької» [21, с. 20]; «Така точність у поетичному перекладі була притаманна лише небагатьом по-справжньому визначним майстрам» [21, с. 26].

Аби мінімізувати творчі втрати під час перекладу та збагнути мовні та стильові шукання видатної авторки, було проаналізовано всі варіанти тексту поезії та простежено зміни, яких зазнавав текст поезії, – за автографом (ІЛ. Ф. 2. Од. зб. 11.

с. 11–12, альбом «Poésies»), першодруком – у збірці «На крилах пісень» (1893, с. 13–14) та передруком збірки «На крилах пісень» (с. 42–43) у 1904 р., керуючись спонукою самої Лесі Українки, яка писала в листі до брата: «вірші треба конечно перекладати з первотвору, бо инакше може вийти щось зовсім далеке і неподобне» [13, с. 87].

Жодним чином не абсолютизуючи біографічний підхід під час оцінки твору (бо сама авторка вважала його упередженим: «я не згідна з тим, щоб для зрозуміння чийх-небудь віршів треба знати житєпис автора... я думаю, що самий метод критики *ad hominem* [щодо людини (лат.)] неналежний, хоч його і признають новітні французькі критики» [14, с. 211]), лиш задля об'єктивності й глибини пізнання емоційної тональності поезії, було простежено генезу коментарів і реплік Лесі Українки про власний текст. Поезія «Contra Spem Spero!» уперше вийшла друком у збірці «На крилах пісень» (1893). Цього ж року вийшли друком дві схвальні рецензії О.Маковея («Народний часопис». 1893. № 60. 16(28) березня) та І.Верхратського («Діло», 1893. 22–23 квітня (4–5 травня)). Відповідаючи на некоректну паралель між її фізичним станом (поезія писалась під час лежання поетеси в гіпсовій пов'язці) та спрямуванням поезії, в листі до О.Маковея Леся Українка писала: «Даремне думаєте, що я вже в такому розпачливому моральному стані, в якому ніщо людині не мило» [14, с. 210], «Що ж, власне, до смутного колориту в моїх поезіях, то я Вам скажу одну річ, цікаву для критика-психолога: часто у поетів настрої поетичний залежить від погоди, – одні найбільше пишуть навесні, в чудову погоду, другі можуть писати тільки під час осінніх дощів, – у мене ж сей найстрій залежить від того, яка погода в душі, і я пишу найбільше в тиї дні, коли на серці негода, тоді чогось швидше робота йде. Запевне, що і в мене на серці далеко не завжди йде дощ, – борони Боже, – але се, як я бачу, можна подумати, читаючи мої вірші...» [14, с. 211].

Знаність класика серед світової спільноти узаляжена від наявності перекладів. Твори Лесі Українки французькою перекладали зокрема А.Мартель (1924), А.Свірко (1974), А.Абріль (1985). На жаль, за життя поетеси не з'явилися системні дослідження її творчості французькою мовою, а також не було професійних перекладів її віршів у франкомовних країнах. Російське вторгнення в Україну активізувало перекладацькі спроби. Солідаризуючись з Україною, з'явилися два переклади поезії «Contra Spem Spero!» – колективний переклад магістрів програми «SEPSOMS»

Університету Монс (Бельгія. UMONS: Université de Mosn), здійснений під керівництвом А. Делізе (2022), та К. Хузар-Юрин (2023).

Стилістична довершеність поезії «*Contra Spem Spero!*» спонукала до спроби досягнути глибини й майстерності Лесі Українки через детальний аналіз розмаїття стилістичних засобів, художніх тропів, якими вона послуговується: персоніфікація: «*я на вбогім, сумнім перелозі*», «*весела весна*», «*ясну владарку темних ночей*»; епітети: «*весна золота*», «*сльози гіркі*», «*вага страшна*», «*сльз гарячих*»; метафора: «*думи, ви хмари осінні*», «*сіять барвисті квітки на морозі*», «*кора льодовая, міцна*»; оксюморон: «*без надії таки сподіватись*», «*крізь сльози сміятись*», «*серед лиха співати пісні*»; риторичне запитання: «*чи то так у жалю, в голо-сінні проминуть молодії літа?*»; анафора: «*Я на вбогім, сумнім перелозі Буду сіять барвисті квітки, Буду сіять квітки на морозі, Буду лить на них сльози гіркі*»; алітерація: «*я на гору круту крем'яную*»; алегорія: «*все шукатиму зірку про-вдну*» [3, с. 74].

Унікальність поезії Лесі Українки, художня довершеність її поетичного доробку надихнули європейських перекладачів, зокрема до інтерпретації тексту французькою. На жаль, уникнути втрат змісту під час перекладу поезії майже неможливо. Майстерність перекладу досягається у балансуванні між художньою інтерпретацією та точністю відтворення джерела. Розгляньмо переклад К. Хузар-Юрин (Kaléna Houzar-Uhryn) [24]:

*Fuyez au loin, oh mes pensées, lourdes
nuées d'automne
Car voici revenu le printemps lumineux
Pourquoi faut-il donc que mes jeunes années
S'écoulent dans la peine et l'écho des sanglots?*

Порівняння оригінального українського першоджерела та його французького перекладу наочно демонструє, наскільки ускладнюється процес інтерпретації через відсутність прямих відповідників. Наприклад, українська лексема «*думи*» немає точного аналога у французькій мові, тому перекладачеві довелося обирати найближчий за значенням еквівалент – «*pensées*». Схожий варіант використано під час перекладу під керівництвом А. Делізе (Anne Delizée) [25]:

*Fuyez, lourdes pensées, nuages d'automne!
Le printemps doré est déjà à nos portes!
Est-ce donc dans le regret, dans la lamentation
Que mes jeunes années vont passer?*

Без сумніву, таке заміщення призводить до втрати частини семантичної та культурної інформації. Культурні нюанси, контекст та особливості, притаманні певній мові, часто неможливо відтворити вповні під час перекладу або адаптації, що ускладнює повне сприйняття задуму автора [16]. В оригіналі епітет «*весна золота*» символізує багатство, тепло та досконалість. У французькому перекладі К. Хузар-Юрин використано «*le printemps lumineux*», що передає загальне враження світла та відродження, проте зникає акцентування на кольорі та спрощується контекстна символіка оригіналу. Водночас у французькому перекладі конструюються нові, відмінні сенси. В оригіналі оксюморон «*крізь сльози сміятись*» відтворює протиставлення страждання і внутрішньої сили. У перекладі ж К. Хузар-Юрин словозміна «*garde le sourire*» окреслює більш виражений та стоїчний характер:

*Non, à travers les larmes, je garde le sourire
Et je chante au milieu des malheurs,
Sans espoir, je veux espérer quand même,
Je veux vivre : fuyez, pensées qui m'accablent!*

Без сумніву, переклад «*Contra Spem Spero!*» Лесі Українки з української на французьку має структурні та семантичні особливості, зумовлені трансформацією художніх засобів та їхньою адаптацією до норм французької мови. Переклад поезії завжди вважався одним із найскладніших завдань перекладацтва, адже унікальність поетичного тексту відрізняє його від прози чи інших форм письменства. Поетичне мовлення, реалізоване за посередництвом метафор, символів, ритму і рими, зумовлює проблемність точного відтворення не лише змісту, але й збереження естетичної цінності оригіналу [23, с. 3]. К. Хузар-Юрин інтерпретує «*я на вбогім, сумнім перелозі*» через «*Sur notre terre si dure et si aride*». Пряме та буквальне значення прикметників у французькому варіанті протиставлене персоніфікації, використаній Лесею Українкою задля глибшої метафоричності. У перекладі 2022 р. під керівництвом А. Делізе збережено персоніфікацію та використано епітети «*pauvre, triste terre*».

В обох перекладах відтворено точність анафори:

*Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.*

Леся Українка

*Je sèmerai des fleurs brillantes,
Je sèmerai des fleurs dans la neige glacée,
Et les arroserai de mes larmes amères.*

Переклад К. Хузар-Юрин

*Je sèmerai des fleurs aux mille couleurs,
Je sèmerai des fleurs dans le gel,
Je les arroserai de mes larmes amères.*

Переклад під керівництвом А. Делізе

Епітет «*i від сліз тих гарячих розтане*» в обидвох варіантах передано через троп «*larmes brûlantes*», який зберігає конотацію першоджерела без значних стилістичних трансформацій, а от метафора «*шукатиму зірку провідну*» в інтерпретації К. Хузи-Юрин передано як «*l'étoile des rois mages*», себто зірку трьох мудреців, що глибше занурює читачів у біблійний контекст.

Розгляньмо ще один варіант перекладу, здійснений поетом сучасності А. Абрілем. Народжений у 1947 р. в Іспанії, сьогодні він є одним із франкомовних перекладачів. А. Абріль пропонує читачам такий варіант перекладу першої строфи:

*Filez, pensées, nues automnales!
C'est au printemps de rayonner!
Ou bien les sanglots qui s'exhalent
Ponctueront nos jeunes années?*

Як бачимо, переклад А. Абріля є абсолютно відмінним від проаналізованих вище. Французьке «*filez*» українською можемо перекласти як «*летіти*», «*рушати*», «*пурхати*», що підкреслює легкість, невимушеність, водночас навіює відчуття швидкоплинності. Дієслово «*rayonner*» («*світити*»), на противагу вище проаналізованим епітетам, підкреслює динамічність, створює відчуття постійних змін, що трансформує концептуальний вплив вірша. «*Sous le poids de l'univers*» (дослівно – «*під вагою всесвіту*») – таку гіперболу пропонує А. Абріль, продовжуючи свою оповідь:

*Je pousserai ma lourde pierre
Le long des versants redoutés,
Et sous le poids de l'univers:
Je chanterai avec gaieté*

А. Абріль адаптує текст, використовуючи своєрідні лексичні та синтаксичні конструкції, що ідентифікує авторський стиль. Його переклад зберігає основні смислові акценти, але й трансформує образи та ритмічні структури, надаючи їм нових смислових відтінків.

А. Свірко (1920–1994) – бельгійський перекладач української літератури, активний дослідник

творчості І. Франка – у своєму перекладі поезії Лесі Українки, датованому 2 травнем 1890 р., пише:

*Hors d'ici, vous, nuées automnales!
Maintenant, c'est le printemps!
Est-ce ainsi, dans le chagrin et la lamentation,
Que s'écoulent les jeunes années?*

Словозміна «*hors d'ici*» (дослівно – «*вийдіть звідси*») більш прямолінійна, аніж українське «*гетьте*», яке передає більш емоційний, імперативний наказ. У перекладі А. Абріля «*filez*» («*летіть*», «*рушайте*», «*плиньте*») надає заклик легкості й руху, звучить пом'якшено. «*Maintenant, c'est le printemps!*», – немовби констатує факт настання весни А. Свірко. Цей варіант позбавлений динамізму, властивого перекладу А. Абріля.

Ще один варіант перекладу здійснили принцеса з Токарі та Ш. Тільяк. Вони перекладають рядки «*Ні, я хочу крізь сльози сміятись / Серед лиха співати пісні*», як:

*Non, je veux rire encore, même à travers
les larmes!
Je veux rire et chanter, malgré l'infortune!*

Тут використано такий стилістичний прийом, як евфемізм, де «*лихо*» перекладено, як «*l'infortune*», тобто «*нещастя*», або ж «*нещасливе становище*». Крім того, у перекладеному варіанті поезії вжито персоніфікацію: «*Malgré la nuit, que seule une tendresse éclaire*» – «*Попри ніч, яку освітлює лише ніжність*», хоч в оригіналі епітет – «*темная нічка невидна*». Це демонструє певну смислову різницю, закладену в образі ночі та його сприйнятті в обох версіях.

Врешті авторський варіант перекладу У. Благовірної-Храновської:

*Fuyez, mes pensées, les nuages d'automne
Voici le printemps d'or
Est-ce que dans le regret et le tonnerre
Passera ma jeunesse encore ?*

*Non, je veux rire malgré mes larmes
Et chanter à travers la misère
Sans espoir, je veux croire toujours
Je veux vivre ! Fuyez, mes pensées*

*Sur la terre si pauvre et morne
Je sèmerai des fleurs colorées
Je les sèmerai malgré tout le givre
Et j'y verserai des larmes navrées*

*Et après, de ces larmes brûlantes
L'écorce glacée et si solide fendra
Il se peut que les fleurs écloront et viendra
Le printemps joyeux pour moi*

*Sur un rocher si grand de granit
Je gravirai une pierre pesante
Et en portant ce fardeau pénible
Je chanterai plus gaiement qu'avant*

*Dans la nuit si longue et sombre
Je ne fermerai pas mes yeux pour un moment
Je chercherai l'étoile dans l'ombre
Pour moi, c'est la reine guidante*

*Oui, je rirai malgré mes larmes
Je chanterai au milieu de la misère,
Sans l'espoir, je crois toujours
Je vivrai, fuyez, mes pensées!*

У запропонованому варіанті перекладу Лесі Українки авторка розвідки намагалась передати такі стилістичні тропи в межах творчої інтерпретації: персоніфікація: «я на вбогім, сумнім перелозі» – «*sur la terre si pauvre et morne*», «весела весна» – «*le printemps joyeux*», «ясну владарку темних ночей» – «*la reine guidante des nuits sombres*»; епітети: «весна золота» – «*le printemps d'or*», «сльози гіркі» – «*des larmes navrées*», «вага страшна» – «*sfardeau pénible*», «сльз гарячих» – «*des larmes brûlantes*»; метафора: «думи, ви хмари осінні» – «*les pensées, les nuages d'automne*», «сіять барвисті квітки на морозі» – «*je sèmerai des fleurs colorées malgré tout le givre*», «кора льодовая, міцна» – «*l'écorce glacée et si solide*»; оксюморон: «без надії таки сподіватись» – «*sans espoir, je veux croire toujours crois*», «крізь сльози сміятись» – «*rire malgré mes larmes*», «серед лиха співати нічні» – «*chanter à travers la misère*»; риторичне запитання: «чи то так у жалю, в голо-сінні проминуть молодії літа?» – «*Est-ce que dans le regret et le tonnerre passera ma jeunesse encore?*».

Особливу увагу варто звернути на викорис-тання поетесою алітерації у поезії «Contra Spem

Spero!»): «Я на гору круту крем'яную / Буду камінь важкий підіймать». Повторення звуків «к» та «р» у словах «гору», «круту», «крем'яную» і «камінь» підсилює емоційний вплив та акцентує увагу на фізичних зусиллях. В авторському варіанті схожий ефект досягнуто завдяки звукам «r» та «gr»:

*Sur un rocher si grand de granit
Je gravirai une pierre pesante.*

Висновки. Переклад поетичних творів завжди є складним і відповідальним завданням, адже він повинен не лише передати зміст, відтворити тональність, стиль, ритм, емоційність оригіналу, що є запорукою успішної адаптації в іншому культурному контексті. Важливою є й стилістична вправність перекладача, адже на мовно-стилістичні засоби нашаровуються специфічні культурні коди, що можуть бути втрачені під час перекладу, тож викликом стає знайти вдалі відповідники засобами іншої мови. Збереження та передання точного змісту за допомогою найоптимальніших лексем, стилістичних засобів – невід'ємна складова перекладацької майстерності. Водночас важливим елементом вдалого перекладу повинні стати спроби якнайглибше зрозуміти автора оригіналу – чи то у відчитуванні та пошуку різних варіантів тексту та відстеженні словозмін, чи то у пізнанні його манери письма, стилістичної вправності. У випадку наявності перекладацького досвіду автора оригіналу важливим чинником перекладацького процесу повинне стати пізнання тих принципів та концепцій, які автор застосовував у власній практиці. До цього авторку розвідки зокрема спонукала і стилістична довершеність перекладів Лесі Українки, якій вдавалося балансувати, застосовуючи художній переклад й водночас суворо дотримуватися принципу художньої точності відтворення змісту; як і мотивувало трактування перекладацтва, як національного обов'язку, й врешті спонукало особисте прагнення пізнати обставини життя, в яких творила Леся Українка.

Список літератури:

1. Білецький О. Двадцять років нової української лірики. *Плуг* : Літературний альманах. 36. перший. Харків : ДВУ, 1924. С. 162.
2. .Благовірна Наталія. Становлення видавничої справи в Україні (кінець XIX – початок XX століття): «Українсько-руська Видавнича Спілка» : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 272 с.
3. Бондарук Л., Хайчевська Т. «Слово...» Лесі Українки у французькій рецепції. *Волинь філологічна: текст і контекст*. Вип. 26. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2018. С. 60–68.
4. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.) / За заг. ред. Н. Зелінської. Львів : Світ, 2003. 612 с.
5. Драй-Хмара М. Леся Українка. Життя й творчість. Київ : ДВУ, 1926. 156 с.

6. Зорівчак Р., Савчин В. На сторожі отчого слова. Микола Лукаш. Бібліографічний покажчик. Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. С. 8.
7. Коломієць Лада. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) : моногр. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. 522 с.
8. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
9. Кочерга С. Інтелектуальна парадигма культурофілософії Лесі Українки. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2010. 176 с.
10. Кравець Я. Французькомовне прочитання Лесі Українки: критика, переклади. *Волинь філологічна : текст і контекст*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2016. С. 288–313.
11. Леся Українка. *Contra spem spero! Повне академічне зібрання творів : у 14 т. Том 5 : Поетичні твори. Ліро-епічні твори*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 74.
12. Леся Українка. До М. П. Косача 31 травня 1890 р. Колодяжне. *Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 11 : Листи. 1876–1896*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 108–111.
13. Леся Українка. До М. П. Косача 8–10 грудня 1889 р. Колодяжне. *Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 11 : Листи. 1876–1896*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 85–91.
14. Леся Українка. До О. С. Маковей 9 червня 1893 р. Колодяжне. *Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 11 : Листи. 1876–1896*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 210–213.
15. Леся Українка. Твори. Том IV : Переклади / За заг. ред. Б. Якубського. Київ : Книгоспілка, 1927. С. 1.
16. Моклиця М. Естетика Лесі Українки (контекст європейського модернізму) : монографія. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 242 с.
17. Москаленко М. Тисячоліття: переклад у державі слова. *Тисячоліття. Поетичний переклад України-Русі*. Київ : Дніпро, 1995. С. 5–38.
18. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі : монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Либідь, 1999. 447 с. с. 44.
19. Ренська І. Ритмічна організація звукових текстів оригіналу та перекладу (на матеріалі української та англійської мов). *Закарпатські філологічні студії* : наук. журнал. Вип. 22. Т. 2. Ужгород, 2022. С. 205–209.
20. Романов С. Передмова. *Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 5 : Поетичні твори. Ліро-епічні твори*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 15–58.
21. Стріха М. Перекладацький доробок Лесі Українки : місце й вага на тлі історичної доби. *Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 8 : Переклади : Поезія, проза, драма, публіцистика та інше*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 5–48.
22. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт, 2006. 344 с.
23. Трофімова-Герман А., Бунтурі Ю., Ніконоров С. Особливості перекладу української поезії національного єднання у XX–XXI століттях німецькою та англійською мовами. *Академічні візії*. 2024. Вип. 28. С. 8.
24. Houzar-Uhryn, Kaléna. Lessia Oukraïnka, Contra Spem Spero, L'espérance. *Une Vie de Setter : Ephéméride éclectique d'une librocubiculariste glossophile et mélomane*. 2023. 28 Février. URL : <https://surl.li/azdtto>
25. Delizée, Anne. Contra Spem Spero, poème de Lessia Oukraïnka. *Culture de l'espace post-soviétique*. UMONS: Université de Mosn. 2023. 4 novembre. URL : <https://web.umons.ac.be/sepsoms/fr/2023/11/04/lessia-oukraïnka/>
26. Venuti L. Local Contingencies: Translation and National Identities. *Nation, Language, and the Ethics of Translation* / Ed. by S. Bermann and M. Wood. Princeton : Princeton UP, 2005. P. 177–202.

Blahovirna-Khranovska U. M. STYLISTIC FEATURES OF THE FRENCH TRANSLATION OF LESIA UKRAINKA'S POEM "CONTRA SPEM SPERO!"

In contemporary philology, the aspect of interaction between multilingual discourses is gaining increasing importance within the framework of revitalizing intercultural connections and means of nation-building. The article focuses on analyzing the role of literary translation of works by Ukrainian classics as a tool of diplomacy and a means of creating an aesthetic space to foster dialogue between Ukrainian culture and foreign communities in the context of the Russo-Ukrainian war. Drawing on the experience of existing translations, the research aimed to identify the stylistic features of the French translation of Lesia Ukrainka's poem "CONTRA SPEM SPERO!" and as a result, an attempt to create a new original translation of the poem was made. The research reveals the preservation of poetic imagery and the cultural context of the original in the conditions of cross-cultural adaptation. The research revealed to what extent the choice of lexical tools, rhythmic, and syntactic structures alter the meaning and nuances of the translation. It has been established that

these variations reflect the complexity and multifaceted nature of the translation process, where each initiative of the translator can significantly influence the perception and interpretation of the text. At the same time, an important element of successful translation is an attempt to deeply understand the author of the source text – whether by searching for different versions of the text and tracking word changes or by recognizing their writing style. To achieve literary accuracy and effectively select lexical equivalents, various versions of the source text (including the autograph manuscript and published collections) were analyzed, and the version from the last lifetime edition of the poem was chosen for translation. Since Lesia Ukrainka had translation experience, an important factor in the translation should be the understanding of the principles and concepts that she applied in her own practice. Accordingly, the translation theory principles adhered to by Lesia Ukrainka were considered. An important factor in conducting the research was the stylistic perfection of Lesia Ukrainka's translations and her effective balancing between literary translation and strict adherence to the principle of literary accuracy in conveying the message. Furthermore, the analysis of Lesia Ukrainka's epistolary legacy allowed considering the life circumstances under which the poem was written.

Key words: poetic translation, poetry, Lesia Ukrainka, principles of translation, literary accuracy of the original, nation-building.